

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1913. ÉV HARMADIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 3100 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 123 drb, vétel útján 234 drb, áttétel útján 21 drb, összesen 3778 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 228 drb, falragasz 1523 drb, gyászjelentés 1792 drb, hivatalos irat 92 drb, műsor 423 drb, perirat 3 drb, szinlap 1872 drb, zárszámadás 506 drb, különféle 642 drb, összesen 7081 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2591·26 korona, 150 frank, 97·10 márka, 25·85 holl. frt; fordítottatott.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

A Cipész kiadóhivatala; A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége; BINDORFER Ferenc; Bosnyák-herc. orsz. kormány; Budapesti kereskedelmi és iparkamara; Budapesti ref. theologiai akadémia; CARAFFA Pedro, La Plata (3 drb); Cincinnati Museum Association; The John Crerar library, Chicago; CSIKI Ernő; Debreceni főiskola igazgatósága; Deputazione Fiumana di storia patria; Dongó kiadóhivatala, Cleveland; ERNYEY József (2 drb); FEJÉRPATAKY László (3 drb) Feleky Károly, New-York (3 drb.); K. K. Handelsministerium, Wien (2 drb); ifjú HAMPEL József; HOFFMANN Géza, Chicago; HUPKA Ödön (3 drb); Igazságügyi minisztérium (4 drb); Iskolai igazgatóságok (302 drb); Kecskeméti ref. jogakadémia; KERESZTY István; Kongl. universitets-bibl., Uppsala; KUBINYI Viktor, South Bend (2 drb); Kuratorium des Ioanneum, Graz; Library of Congress,

Washington (4 drb); LÖHNERT Mátyás; Magy. Földrajzi Társ. Balaton-bizottsága (2 drb); M. kir. közp. statisztikai hivatal (5 drb); Magyar Könyvszemle szerkesztősége; Magyar mérnök- és építészegylet; Magyar Tudományos Akadémia (10 drb); MAYER Theodor, Wien; MYLNE R. S., London; Norddeutscher Lloyd (10 drb); Orsz. állatvédő egyesület; OSBORN Albert, New-York; PIVÁNY Jenő, Philadelphia; Pozsonyi kir. akadémia; PROCHASKA A., Krakow.; Rendőrfőkapitányság; REXA Dezső, Székesfehérvár; ROSENBAUM Emanuel, Páris (3 drb); SÁNDOR Lajos; SEJERMANN N. A., Lubotin; Smithsonian Institution, Washington (4 drb); SZABÓ Bertalan (5 drb); SZEDENICH Fülöp, Pereszteg; Székesfehérvár polgármestere (3 drb); SZENTESY Alfonz; SZENTMÁRTONI Kálmán, Székelykeresztúr; WINKLER Imre, Kispeszt.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 3132 egyén 10.714 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 581 egyén 992 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1658 művet osztályoztak, melyekről 2168 cédula készült. Ezenfelül a «Cameralis» szak átalakítását folytattuk s belőle e negyedévben 1050 tételt végeztünk el. A múzeumba újabban került régi magyar könyvtári könyveket, köztük több unikumot, összesen 26 drb.-ot katalogizáltunk. Kötés alá 392 művet 511 kötetben küldtünk.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ez idő alatt 877 drb. csomag érkezett s ugyaninnen 973 levelet és 113 drb. reklamálást expediáltak.

Az 1897. XLI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást indítottunk 2 esetben.

II.

A *hirlaptár* az 1913. év III. negyedében kötelespéldányok útján 488 évfolyam 30.094 számával gyarapodott (ebből 5881 szám a törvény-szabta nyomdai kimutatás nélkül s egyenként érkezett); ajándék útján 1 évfolyammal, 531 számmal, vásárlás útján 1,300 hirlapszámmal, a nyomtatványi osztályból való áttétel útján pedig 3 évf. 155 számával, mindössze tehát 491 évf. 32.080 számával.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól (New-Yorkból) az amerikai magyar nyelvű, illetőleg német és szláv nyelvű, de magyar érdekű

hírlapok s a braziliai kormánytól a «Diario Official» és «Diario de Congresso Nacional» (mind folytatólag). Vásárlás: Pesti Napló 1874 és 1880, Társalkodó 1830 (WACHTEL Gyula antikváriustól 26 kor.).

Az évnegyed folyamán 334 olvasó 511 hírlapnak 789 évfolyamát 996 kötetben használta; ebből házon kívül 34 olvasó, 37 hírlap 90 évf. 113 kötetét.

Átnéztük 491 évf. 24.738 számát; céduláztunk 20 évfolyamot (köztük egy új lapot). Beköttettünk 105 kötetet. Ezenfelül zavartalanul folyt rendes folyómunkánk.

III.

A *kézirattár* az 1913. év harmadik negyedében vétel útján 1 középkori és 32 újkori kézirattal, 337 irodalmi levéllel és 24 irodalmi anekdotával, 15 zenei kézirattal és 19 zenei levéllel gyarapodott. Vételre 21.679,20 koronát és 200 lírát fordítottunk.

A jelen évnegyedi gyarapodás kiemelkedő része MADÁCH Imre irodalmi hagyatéka: a nagy író összes munkáinak eredeti kézírata (Az ember tragédiája kivételével), levelezése és okmányai, melyeknek becstét fokozza, hogy köztük több kiadatlan munka és levél található. Történelmi szempontból becses LOVINA Ignác naplója III. KÁROLY király neveléséről, valamint III. KÁROLY néhány gyermekkori íráspróbája. Középkori kodexeink is szaporodtak egy asztrológiai kézirattal. Az irodalmi levelestár MIKSZÁTH Kálmán, BULYOVSKY Lilla, DEVRIENT Emil leveleivel, a zenei gyűjtemény néhány kiadatlan RÓZSAVÖLGYI-kézirattal s LISZT, WAGNER s a két DOPPLER leveleivel gazdagodott.

Az évnegyed folyamán 48 kutató 109 kéziratot és 1047 levelet használt. Kikölcsönöztünk 13 esetben 25 kéziratot és 3 levelet.

IV.

A levéltár gyarapodása a lefolyt évnegyedben a következő számokat tünteti fel: vétel útján 330, ajándék útján 2, áthelyezés folytán 908, összesen 1244 darab. A vételre fordított összeg volt 3813 korona és 15,60 frank.

Ajándékozó volt F. KRETZ, ODESCALCHI Arthúr herceg közvetítésével.

A gyarapodás a múzeumi levéltár csoportjai szerint a következőképpen oszlik meg: eredeti középkori oklevél 108, újkori irat 992, céhírat 14, cimereslevél 4, 1848/49-es irat 1, emigrációs irat 125.

A címereslevelek csoportjának gyarapodása évről-évre szedve a következő: 1., 1653 december 10, Regensburg. III. FERDINÁND címereslevele (Vetési) SZABÓ Miklós és családja részére, hártya eredeti, 3 nemesi bizonyítvánnyal, dr. GÖLLNER Aladárné örök letéte; 2. 1666 január 11. Fogaras. APAFFI Mihály címereslevele a Nagyböloni DAMOKOS család részére, hártýára írt eredeti; 3., 1722 november 27. Bécs. III. KÁROLY címeres nemesítő levele BENCSIK Mátyás részére, hártya eredeti; 4., 1730. március 18. Bécs. III. KÁROLY mint spanyol király OLIVERY Ferencnek Magyarországon szerzett érdemeiért grófi címet adományoz, hártya eredeti, beosztva a külföldi címereslevelek csoportjába.

A gyarapodásból külön kiemeljük a RUMY-családtól megszerzett 107 darab középkori oklevelet, Brandenburgi GYÖRGY őgrófnak, II. LAJOS király nevelőjének, 1519 március 16-án Budán kelt levelét, KOSUTH Lajos 1848/49-iki és későbbi életére vonatkozó néhány fontos levelet, a DANCOS Lajoshoz az emigránsok amerikai tartózkodása idejében írt 131 darab levelet, a céhíratok közül a privilegii posztóképzőknél 1651 május 9-én kelt céhszabályzatát.

A családi levéltárak száma eggyel gyarapodott. BEZERÉDJ Andor ménfői földbirtokos elhelyezte örök letét gyanánt a saját családjának levéltárát, amely két nagy ládába csomagolva érkezett meg a Magyar Nemzeti Múzeumba. A levéltárban vannak a BEZERÉJeknek egy 1274-iki évi oklevéllel kezdődő középkori oklevelei, mintegy 40 darab, köztük a családnak 1431-ben kelt eredeti címereslevele is. Ezzel a Múzeumban különállóan kezelt családi levéltárak száma a 92-öt érte el.

A levéltári személyzet munkája, a nyári két hónapban kivett szabadságidőktől eltekintve, most is a régebben elhelyezett letétek pótló feloldozására irányult a folyó ügyek végzése mellett. Felállították a FORGÁCH grófoknak Alsó-Kemencéről pótlólag beküldött levéltárát, amely 8 darab középkori oklevélmásolatot, 16.445 újkori iratot, 33 genealogiai táblát, 30 térképet és rajzot, 6 nyomtatványt és 115 lajstromot, összesen 16.635 darabot tartalmaz. A szintén ezen negyedév folyamán rendbe szedett REVICZKY-levéltárban van 2 eredeti középkori oklevél, 32 másolat, 1798 újkori irat; 1 genealogiai tábla, mindössze 1833 darab.

A negyedév folyamán 61 kutató használt 11.311 iratot és 9 térítvényre kikölcsonöztek 486 darabot.